

маючи інформацію про якомога більшу кількість діячів різного рівня, можна проникнути в глибину народного організму, в щонайтонші механізми народного відродження [13].

Завдяки тому, що в довіднику досить широко представлено роботи бібліографів, посібники різної типової і видової палітри, це видання виконує не лише довідкову функцію, але й є покажчиком бібліографії другого ступеня, джерелом вивчення історії української бібліографії. Всі персоналії в сукупності представляють широку панораму бібліографічної України, що є базою для осмислення історії і сучасного стану української бібліографії. Матеріали довідника сприятимуть висвітленню історії вітчизняної бібліографії, всебічному розкриттю складних, іноді трагічних шляхів її розвитку, безперечних досягнень і неминучих втрат.

Постійна увага НПБУ до створення професійних бібліографічних джерел зумовлена тим, що вони є не тільки джерелом інформації про стан бібліотечної справи, а й виконують важливу соціальну роль – об'єднують бібліотечну спільноту, формують єдиний професійний комунікативний простір, є запорукою передачі фахових цінностей, сприяють професійному зростанню кадрів [14].

Список літератури

1. Бібліотекознавство і бібліографія України : покажч. вид. за ... півріччя ... року / Нац. парлам. б-ка України. – К., 1971–2010... – Виходить 2 рази на рік.
2. Бібліотекознавство України (1991–1995) : наук.-

допом. бібліогр. покажч. / Нац. парлам. б-ка України, ХДНБ ім. В. Короленка. – К., 1991. – 161 с.

3. Бібліотекознавство України (1996–2000) : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Нац. парлам. б-ка України, ХДНБ ім. В. Короленка. – К., 2004. – 288 с.

4. Бібліотечна справа і бібліотекознавство України (2001–2005) / Нац. парлам. б-ка України, ХДНБ ім. В. Короленка. – К., 2008. – 235 с.

5. Бібліографознавство України (1996–2000) : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Нац. парлам. б-ка України, ХДНБ ім. В. Короленка. – К., 2005. – 187 с.

6. Бібліографознавство України (2001–2005) : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Нац. парлам. б-ка України, ХДНБ ім. В. Короленка. – К., 2010. – 224 с.

7. «Бібліологічні вісті» (1923–1930) : систем. анот. покажч. / Нац. парлам. б-ка України. – К. : Абрис, 1996. – 160 с.

8. Посібники наукової бібліографії, підготовлені бібліотеками України в 1981–1990 рр. / Нац. парлам. б-ка України. – К., 1993. – 121 с.

9. Метабібліографія України (2007–2008) : покажч. бібліогр. посіб. / Нац. парлам. б-ка України. – К., 2009. – 263 с.

10. Метабібліографія України (2009) : покажч. бібліогр. посіб. / Нац. парлам. б-ка України. – К., 2010. – 248 с.

11. Меженко Ю. О портретах библиографов // Книга: исследование и материалы : сборник. – М., 1960. – Вып. 3. – С. 420.

12. Українські бібліографи : біогр. відом., проф. діяльн., бібліогр. / Нац. парлам. б-ка України. – К., 2008. – Вип. 1–2.

13. Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. – Л., 1902. – Т. 46. – С. 27.

14. Матлина С. Г. Новые «игроки» на книжном поле // Библ. дело. – 2008. – № 2. – С. 5.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

*Т. Ярошенко, к. іст. н.,
віце-президент з інформаційного забезпечення та
директор наукової бібліотеки Національного університету «Киево-Могилянська академія»,
член Президії та керівник секції університетських бібліотек
Української бібліотечної асоціації, авторка блогів «Могилянська бібліотекарка»
та «Могилянська бібліотека», координатор з відкритого доступу в Україні
Консорціуму eifl.net, виконавчий директор проекту ELibUkr*

БІБЛІОТЕКА, БІБЛІОТЕКАРІ ТА КОРИСТУВАЧІ БІБЛІОТЕК В ЕПОХУ ВЕБ 2.0: ВИКЛИКИ ЧАСУ

У 2010 році вже майже третина українців – понад 20 млн осіб – активно використовували Інтернет. Кожен другий із них був зареєстрований «В контакте», кожен третій – в «Однокласниках». Майже 3 млн осіб налічує українська аудиторія Facebook, швидко зростає кількість українців на Twitter та в інших соціальних мережах. На 5 місці серед топ-100 сайтів в Україні – завантаження власних та перегляд відео на YouTube. Українська блогосфера щорічно зростає на 40% і нараховує вже понад 700 тисяч блогів, 120 тисяч із яких є активними.

Такого бурхливого зростання кількості активних користувачів Інтернет ще не знав ніколи, адже ще 10–15 років тому він був доступний нечисленним

представникам корпорацій та академічних громад (у т. ч. через бібліотеки). Мережа тоді нагадувала рух в одному напрямі, її користувачі лише використовували інформацію, яку для них хтось підготував і виклав. Нині Інтернет – не лише універсальне середовище для пошуку інформації, спілкування, навчання, розвитку наукових комунікацій, організації бізнесу, придбання товарів, послуг, розваг тощо. Наразі він твориться колективно! Ко-

жен користувач, навіть без особливих комп'ютерних знань чи навичок, легко стає співтворцем глобальної інформації. Знання, здібності та ресурси мільярдів людей на планеті самоорганізуються й перетворюються за допомогою Мережі в нову колективну силу, колективний розум. За допомогою блогів, вікі, чатів, соціальних мереж, підкастингів, фото- та відеосервісів, міток RSS, тегів, мешапів тощо створюється новий світ глобального партнерства, де кожен є його творцем.

Сайти, наповнення та популярність яких досягаються, в першу чергу, зусиллями та ресурсами не їхніх власників, а спільнотою користувачів, зацікавлених у розвитку сайту, складають новий клас сервісів, що визначають правила глобального середовища. Все це називають епохою Веб 2.0.

Концепція Веб 2.0 – результат спільного мозкового штурму видавництва O'Reilly Media та компанії MediaLive International у 2004 р. Трохи згодом у своїй програмній статті «Що таке Веб 2.0. Шаблони дизайну та бізнес-моделі для нового покоління програм» Тім О'Рейлі, засновник O'Reilly Media, Inc., заявив про новий напрям у розвитку Інтернету, за яким він бачить майбутнє. Свою концепцію він описує досить розпливчато: «Як багато інших важливих концепцій, Веб 2.0 не має чітких ознак (кордонів). Це скоріше, центр тяжіння». В статті немає чітких теоретичних визначень (натомість вони підмінюються численними прикладами різних Інтернет-кампаній та сервісів), але разом з тим наведено умови чи стандарти Веб 2.0, зокрема:

- недорогі продукти та сервіси, що масштабуються (тобто відкриті для доопрацювання, розвитку, удосконалення, а не завершені, «пакетні», продукти);
- контроль за унікальними джерелами даних, котрі збагачуються за рахунок залучення значного числа користувачів;
- ставлення до користувача як до співробітника;
- використання колективних інтелектуальних ресурсів;
- самообслуговування користувачів;
- спрощення призначеного для користувача інтерфейсу, розробок та бізнес-моделей¹.

Таким чином, можемо зробити висновок, що поняття Веб 2.0 охоплює, як мінімум, два аспекти: 1) власне ідеологію чи концепцію, котра в основному являє собою новий підхід до розуміння ролі користувача в Інтернет-комунікації та до організації самих засобів комунікації в Інтернеті; 2) технічні засоби, що використовуються для реалізації цих функцій (RSS, AJAX тощо).

Головною особливістю Веб 2.0 є покращання та пришвидшення взаємодії веб-сайтів з користувачами, що призвело до стрімкого зростання активності останніх. Це проявилось в участі в Інтернет-спільнотах (зокрема форумах); розміщенні коментарів на сайтах; веденні персональних журналів (блогів); розміщенні посилань у Світовому павутинні. Веб 2.0 запровадив активний обмін даними, зокрема експорт новин між сайтами; активну агрегацію інформації з сайтів.

У Веб 2.0 є немало критиків, які переконують, що з функціональної точки зору в ньому немає нічого такого, що би не існувало в Інтернеті раніше. Наприклад, Yahoo! – перша успішна Інтернет-кампанія, народилась як каталог чи директорія посилань – результат старанної роботи тисяч і тисяч користувачів. Чи Інтернет-аукціон із саморегульованою спільнотою eBay. Або відгуки (форуми, рецензії тощо) в найвідомішому Інтернет-книжковому магазині Amazon.com. Усе це так, але спробуємо з'ясувати, в чому різниця між Веб 1.0 та Веб 2.0 (див. таблицю 1 на с. 19).

Отже, основу Веб 2.0 складає, передусім, ідеологія, коли змінюється центр тяжіння, в основі якого – користувач, його знання та інформація, що він привносить в Мережу. Інтернет, таким чином, вже являє собою складні та багаторівневі комунікації користувачів (міжособистісні, професійні, тематичні, географічні, політичні, розважальні тощо).

Мережеві комунікації та технології Веб 2.0 вдало «вплітаються» і в бібліотечну діяльність, охоплюють все більше і більше бібліотечних послуг та сервісів, що дозволяє говорити про новий етап розвитку бібліотечної справи, який називають «Бібліотека 2.0»². Що таке Бібліотека 2.0? Її особливості в порівнянні з попереднім етапом роботи розглянула наша американська колега Карен Шнайдер (K.G. Schneider)³ (див. таблицю 2 на с. 20).

Іншими словами, бібліотека в епоху Веб 2.0 руйнує бар'єри (фізичні, географічні, часові, просторові), стає «всюдисущою» (everywhere) для користувачів і (що не менш важливо!) потрібною їм. Користувач бібліотеки є центром тяжіння, для нього – всі сервіси, ресурси, технології. Не електронний каталог сам по собі, не колекція сама для себе, не усні довідки чи консультації в стінах бібліотеки тощо, а реально потрібні сучасному користувачеві ресурси та сервіси, все більше і більше електронні та в режимі он-лайн. Причому користувач – не просто об'єкт бібліотечного впливу, але й часто співавтор бібліотечних сервісів та інформаційних ресурсів (через відгуки і пропозиції в соціальних мережах, в

¹ O'Reilly T. What Is Web 2.0. Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software [Electronic resource] / Tim O'Reilly // Spreading the Knowledge of Technology Innovators : Web-Site / O'Reilly Media, Inc. – Electronic data. – Sebastopol (California, USA), 2010. – Mode of access : <http://oreilly.com/web2/archive/what-is-web-20.html>. – Title from the screen.

² Див, наприклад: Солов'яненко Д. Бібліотека-2.0: концепція бібліотеки другого покоління / Д. Солов'яненко // Бібл. вісн. – 2007. – № 5. – С. 10–20; Web 2.0 for librarians and information professionals / Ellyssa Kroski. – New York : Neal-Schuman Publishers, 2008. – 209 p.

³ Schneider K. Library 2.0 Cookbook / K. Schneider. – Режим доступу: <http://freerangelibrarian.com/presentations/slissouthafrica2006preconf.pdf>

Відмінності Веб 1.0 та Веб 2.0¹

Предмет обговорення	Веб 1.0	Веб 2.0	Нові риси
Учасники	1. Розробник і користувач 2. Автор контенту і читач	1. Користувач як співрозробник 2. Читач як співавтор 3. Товариство	Право на участь; скасування сторонньої регламентуючої сторони (модерації)
Програмне забезпечення	1. ПЗ створювалося для ПК 2. ПЗ – товар 3. Закриті вихідні коди, API 4. Ліцензійний продаж 5. Прив'язка ПЗ до обладнання 6. Націленість на винахід 7. Запланований реліз 8. Для перегляду контенту використовується браузер	1. ПЗ створюється для Веб 2. ПЗ – сервіс, додаток 3. Відкриті вихідні коди, API, open-source software 4. ПЗ може бути безкоштовним 5. ПЗ «поверх» обладнання 6. Пошук застосування вже винайденому 7. «Вічна бета» 8. Альтернативні засоби сприйняття	Веб як платформа; зняття та розмивання бар'єрів та обмежень (вільний доступ, універсальність, спрощення)
Контент	1. Поповнення баз даних: а) плата постачальнику контенту б) наймання добровольців 2. Дані організуються таксономічно (ієрархія рубрик) 3. Засоби збереження даних – каталог, бібліотека, сховище 4. Односторонні посилання 5. Форма представлення – персональні сторінки 6. Статичний сайт 7. Адресу має сторінка сайту 8. Джерело – розум автора контенту 9. Меню навігації сайту для роботи з даними цього сайту 10. Копірайт 11. Для сприйняття контенту потрібне відвідування сайту з переходом за посиланням чи закладкою	1. Поповнення баз даних – те, що має один, відразу стає доступним кожному 2. Дані організуються фолксономічно 3. Засоби використання даних – API-інтерфейси 4. Автоматичні двосторонні посилання 5. Форма представлення – блоги 6. Динамічний сайт 7. Адресу має мікроелемент контенту 8. Джерело – колективний розум 9. Інтерфейс для роботи з даними по всій мережі 10. «Вільна» ліцензія GNU FDL 11. Для сприйняття контенту не потрібне відвідування сайту – можливість читати RSS-стрічки	Мережа як єдиний колективний розум, атомізація контенту, агрегація, синдикація
Події	1. Замовлення та виготовлення програмного забезпечення 2. Публікація контенту авторами і сприйняття його читачами 3. Звертання до третьої особи-посередника для задіяння його ресурсів 4. Великі нечисленні угоди	1. Співпраця через відділ технічної підтримки програмного забезпечення 2. Взаємодія, додавання властивостей, цінності, створення спільного контенту кожним учасником 3. Самообслуговування, яке засновано на партнерській архітектурі сервісу – сервіс лише посередник між користувачами, які застосовують власні ресурси 4. Дрібні численні транзакції	Співпраця; самодіяльність; масові одиничні взаємовідносини
Цінність та вартість	1. Вся цінність – у ПЗ: хто володіє ПЗ, той і заробляє на цьому гроші 2. Інтернет цінний як джерело інформації	1. Вся цінність – у базах даних: хто володіє базами даних та сервісами для роботи з ними, той заробляє на цьому гроші 2. Інтернет цінний як інструмент комунікації	Робота з базами даних; сервіс, а не продукт; економія часу

¹ Веб 2.0 : [ст. у Вікіпедії]. – Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Web_2.0.

Відмінності між Бібліотекою 1.0 та Бібліотекою 2.0 (за К. Шнайдер)

Бібліотека 1.0	Бібліотека 2.0
Закритий у сховищах фонд («закриті стелажі»)	Відкритий доступ до книг
Формування фондів «зверху»	Користувач може запропонувати книгу для поповнення фонду бібліотеки
Послуги, що доступні лише в стінах бібліотеки	Послуги доступні повсюди і повсякчас
Традиційний електронний каталог	Каталог з можливістю долучення коментарів та створення добірок книг
Розсилки новин	RSS-потік
Інформація як об'єкт використання	Інформація як засіб спілкування
Довідкове обслуговування по телефону чи персонально	Віртуальне довідкове обслуговування
Обмежені сервісні можливості	Широкий спектр послуг
Індивідуальна діяльність бібліотеки	Участь у корпоративних проектах
Бібліотека розміщує інформацію на власному веб-сайті	Бібліотека має свій «простір» ще й у соціальних мережах, віртуальних світах

електронному каталозі, на блозі бібліотеки тощо). В такій бібліотеці, організованій за користувацькоцентристською парадигмою, легко і зручно надаються інформація, ресурси, знання споживачеві незалежно від того, де він знаходиться, в зручний для нього час. Принципи Веб 2.0 відкривають бібліотекам нові можливості для кращого обслуговування своїх користувачів та залучення нових.

Які ж основні проекти та технології Веб 2.0, котрі варто знати й вміти використовувати бібліотекам і бібліотекарям? Коротко наведемо лише основні з них.

Однією з найважливіших у новому Веб стала технологія стандартизованого автоматичного розповсюдження (трансляції) онлайн-інформації – **RSS (Really Siple Syndication)** родини XML-форматів. Вона використовується для публікації та постачання інформації, що часто змінюється, – перегляду нових записів у блозі, заголовків новин, анонсів статей, зображень, аудіо- і відеоматеріалів (у стандартизованому форматі). Документ у стандарті RSS (який також інколи називають «стрічкою», «веб-стрічкою» або «каналом») складається з повного або часткового тексту та метаданих (дата і авторство). Синдикація контенту дозволяє автору чи редактору сайту надавати частково або повністю зміст сайту для публікації на іншому сайті. Сьогодні більшість сайтів уже автоматично проводять «агрегацію» новин, котрі публікуються іншими сайтами. Як правило, здійснюється синдикація лише заголовків новин, які через гіперпосилання відсилають користувача на сайт, де було опубліковано інформацію. Слід зазначити, що термін «RSS» часто використовують як узагальнену назву всіх веб-стрічок, включаючи ті, що мають формат, відмінний від RSS (наприклад, для стрічок у форматі Atom).

Бібліотеки застосовують технології RSS для відстеження користувачами (передплати) на новини та події з сайту бібліотеки чи з її е-каталогу, оглядів нових надходжень або передплати нових

ресурсів, інформування про нові сервіси чи заходи, зміни в режимі роботи, передплаті періодики, нові коментарі на бібліотечному блозі чи сторінці бібліотеки в соціальній мережі тощо. Є досить велика кількість додатків для створення RSS-міток, які бібліотекарі можуть легко використати, наприклад: Feedburner (www.feedburner.com), FeedYes (www.feedyes.com), FeedForAll (www.feedforall.com), FeedEditor (www.extralabs.net), RSS Creator (www.Webreference.com) та ін. Бібліотеки можуть використовувати RSS для переопублікування на своїх сайтах корисних матеріалів із інших сайтів (наприклад, оглядів кращих книг із New York Times Book Review), використовуючи такі додатки, як Feed2JS (<http://incsub.org/feed2js>), Feedroll (www.feedroll.com), Feedsweep (www.howdew.com/products/), Feedsplitter (<http://chxo.com>). Досить недавно з'явилися також додатки, що дозволяють «змішувати» мітки, створюючи нові (Remix RSS Feeds): FeedBlendr (www.fleedblender.com), RSS mix (www.rssmix.com) та ін. Зрештою, бібліотекарі можуть додати RSS-мітки до адреси своєї е-скриньки: Squeet (<http://squeet.com>) чи RMail (www.r-mail.org).

Блоги (від англ. blog – мережевий журнал, щоденник подій) – проста і зручна система публікації контенту, іншими словами, це веб-сайт, основний зміст якого – записи (зображення, мультимедіа), що регулярно поновлюються ведучим блогу та через коментарі іншими користувачами Мережі. Нині блоги – ключовий спосіб публікації новин в Інтернеті та проведення дискусій в он-лайн завдяки простоті використання та швидкості завантаження інформації в Мережу. Для блогів характерні досить короткі дописи, подані в зворотньо-хронологічному порядку (найновіші – спочатку). Публічність блогу забезпечує те, що читати його можуть всі охочі, а зареєстровані користувачі – дописувати свої коментарі чи вступати в дискусію з автором, у т. ч. через свої власні блоги. Взаємомережа блогів, їхнє пере-

плетіння через коментарі, посилання, контент тощо, співтовариство авторів та постійних користувачів називають блогосферою, а Мережу – «редагованим павутинням» (writable web). У світі щодня (!) створюється 120 тисяч нових блогів, і їхня кількість досягла вже понад 100 мільйонів.

Бібліоблогосфера (професійні для бібліотечної громади блоги) нараховує нині тисячі, в т. ч. вітчизняних, блогів. Серед популярних в Україні: «Творчість та інновації в українських бібліотеках» (<http://libinnovate.wordpress.com/>), «Пан бібліотекар» (<http://panbibliotekar.blogspot.com/>), «Бібліотечний автобан» (<http://bibliote4nyj-autoban.blogspot.com/>), «Методична служба публічних бібліотек Києва» (<http://olga-methodlibkyiv.blogspot.com/>), «Бібліотечний гопак» (<http://bibliote4nyj-gopak.blogspot.com/>), «Товариство Чернігівських Бібліофілів» (<http://tovcherbib.blogspot.com/>), неофіційний блог Центру для читачів зі спеціальними потребами Херсонської ОУНБ ім. Олеса Гончара «Бібліотека без бар'єров» (<http://om222.blogspot.com/>) та ін. Цікавими є блоги наших колег з близького («Мышь Библиотечная», «Ариадна Библиотечная», «Библиотекаря», «Как пройти в библиотеку», «2:0 в пользу читателей» – Росія, «Библиотекари Беларуси» та ін.) та далекого зарубіжжя (наприклад, США: Бібліотеки Конгресу – <http://blogs.loc.gov/loc/>, «Інформаційний тиранозавр» – <http://andyburkhardt.com>, Annoyed Librarian – <http://blog.libraryjournal.com/annoyedlibrarian>) та ін. Каталог закордонних бібліотечних блогів зібрано на LISWiki (http://liswiki.org/wiki/Main_Page) чи LISZen (www.lisZen.com).

Створити блог не просто, а дуже просто, використавши безкоштовне програмне забезпечення та хостинг, що допомагають навіть без особливих комп'ютерних навичок за лічені хвилини налаштувати та зареєструвати блог у Мережі, наприклад: WordPress – <http://wordpress.org> (на цій платформі створені навіть потужні The New York Times та Wall Street Journal); TypePade (www.typepad.com); MovableType (<http://www.movabletype.com>); LiveJournal (www.livejournal.com); VOX (www.vox.com); Blogger (www.blogger.com) та ін.

Бібліотеки використовують блоги, як правило, з такими цілями:

1. Як додатковий до офіційного сайту майданчик для популяризації своїх ресурсів і сервісів, ознайомлення з новинами, новими надходженнями до бібліотеки та активного спілкування зі своїми реальними й віртуальними користувачами.

2. Як місце для професійного спілкування з колегами.

Переважна кількість бібліоблогів України поки що націлена саме на останнє, і майже зовсім не звертається увага на можливості спілкування з користувачами. Це пояснюється, зрозуміло, прагненням до професійної дискусії та оприлюднення професійної

інформації, для чого недостатньо лише кількох друкованих професійних видань чи офіційних розділів бібліотечних сайтів. Останнім часом, до того ж, спілкування з користувачами, можливо, здійснюється і не в блогосфері, а в соціальних мережах, де бібліотеці легше знайти прихильників чи друзів, які часто самі знаходять її.

Отже, наступне – це соціальні мережі, тобто спільноти людей в Інтернеті зі схожими інтересами. Тут вони обмінюються повідомленнями, діляться інформацією чи займаються спільною діяльністю. Зв'язок здійснюється за допомогою внутрішньої пошти або миттєвого обміну повідомленнями. Наразі нараховується понад 200 соціальних мереж. Серед найпопулярніших у світі – Facebook (500 млн. користувачів), кількість прихильників якого збільшилася нещодавно прем'єра фільму «Соціальна мережа», а засновника мережі Марка Цукерберга визнано Людиною 2010 року (рейтинг журналу «Times»). Серед найбільших також: MySpace, LinkedIn, «Однокласники», «Вконтакте», LiveJournal, Bebo, Orkut та ін. Швидко зростає кількість прихильників у Twitter, що являє собою систему мікроблогів і дозволяє надсилати короткі текстові повідомлення (до 140 символів). Цікавий додаток Hootsuite.com – безкоштовний веб-клієнт Twitter – надає можливість переглядати та оновлювати сторінки більше 40 соціальних мереж.

Бібліотеки так само використовують свою присутність у соціальних мережах для популяризації власних сервісів і ресурсів, активного спілкування з користувачами та залучення нових, а також, звичайно, для професійного спілкування (наприклад, групи IFLA чи ALA на LinkedIn та ін.)¹.

Ще один сервіс, який народився в епоху Веб 2.0, **відео-, фотохостинг** – спосіб створення та передачі візуальної інформації в Інтернеті, що дозволяє завантажувати, переглядати, використовувати в блогах, на сайтах тощо відповідно відео- чи фотоматеріали. Контент створюють та наповнюють власне самі користувачі. Серед найвідоміших тут: Flickr, Photobucket, Panoramio, Picasa, LifeStudio, 35Photo, ImageShack, Hiero.Ru тощо – для фото; YouTube, ailmotion, Games-TV, Google Video, Livestream, MyspaceTV, YahooVideo, MyVideo, Everyday Explorers, Openfilm, TeacherTube, RuTube, Vimeo, WorldMadeChannel, ЯндексВидео, Фламбер та ін. – для відео.

Вікі-сервіси (вікі – технології для створення сайтів, від гавайського «wikiwiki» – «швидко») – веб-сервіси, на яких документи зручно й швидко можуть спільно створюватися та редагуватися одночасно кількома користувачами. При цьому внесок кожного та авторство не обов'язково фіксуються. Найпотужнішим вікі-порталом у світі є знаменита сьогодні Вікіпедія (wikipedia.org) – вільна онлайнова багатомовна універсальна енциклопедія, що створюється сотнями тисяч авторів – добровольців

¹ Farkas M. Social software in libraries : building collaboration, communication, and community Online / Meredith G. Farkas. – Medford, N.J. : Information Today, 2007. – 320 p.

із усього світу. Кожен користувач може редагувати чи доповнювати існуючі матеріали, а нині це понад 17 млн статей 100 мовами світу¹.

Мешап (інакше «меш-ап», від англ. mash-up – змішувати) – веб-застосування, «народжені» шляхом змішування функціональності різних програмних інтерфейсів та джерел даних. З технічної точки зору мешап – це веб-сайт, який об'єднує дані з кількох джерел в одному сайті. Наприклад, поєднавши картографічні дані від Google Maps та інформацію з сайту бібліотеки, можна створити новий веб-сервіс: бібліотеку на карті світу з додатковими сервісами навігації тощо. А при поєднанні бібліографічної інформації з е-каталогу бібліотеки, наприклад, із інформацією про книги від Google Books чи іншого подібного порталу (звичайно, якщо вони там є), отримаємо в каталозі зображення обкладинки тощо². Нині нараховується понад 5 000 різних мешапів, 36% із яких використовують для картографічних сервісів, інші – для пошуку інформації, блоггінгів, реклами, новин, обмінів повідомленнями тощо. Одні мешапи дозволяють «змішувати» результати пошуків, ін-

ші – різноманітні візуалізації (фото, відео), деякі комбінують чи агрегують новини. Бібліотеки мають безліч можливостей для використання мешапів у більш цікавому й наповненому сервісами бібліотечному сайті, для розповсюдження новин чи сервісів, залучення нових користувачів бібліотеки та сайту³.

Мітки (теги) – ключові слова, що описують об'єкт або ж відносять його до якої-небудь категорії. Мітки присвоюються об'єкту, щоби визначити його місце серед інших об'єктів. З поняттям міток тісно пов'язано поняття фолксономії (народна класифікація, практика спільної категоризації інформації – посилає, фото, відеокліпів і т. ін. – шляхом міток, що обираються довільно).

Безумовно, говорячи про сервіси Веб 2.0 для бібліотек та бібліотекарів, потрібно ще згадати і про соціальні закладки, каталог 2.0, зміни в інформаційному, зокрема, довідковому обслуговуванні з використанням нових технологій та багато-багато іншого. Сподіваємося, всі ці теми будуть постійно присутні на сторінках «Бібліотечної планети» і в майбутньому.

¹ Див., наприклад: Грінченко В., Грінченко Т. Вікіпедія як елемент культури інформаційного суспільства / В. Грінченко, Т. Грінченко. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/portal/all/herald/2010-10/a6.pdf>

² Library mashups : exploring new ways to deliver library data / edited by Nicole C. Engard. – Medford, N.J. : Information Today, Inc., 2009. – 334 р.

³ Довідник мешапів – Див.: <http://www.programmableweb.com/mashups/directory/>

*Т. Кузьмінч, к. іст. н.,
заступник директора з інформаційних ресурсів,
Національна бібліотека Білорусі, м. Мінськ*

ФАКТОГРАФІЧНІ БАЗИ ДАНИХ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ БІЛОРУСІ: НОВИЙ ЕТАП РОЗВИТКУ

Розглянуто сучасні підходи до формування в Національній бібліотеці Білорусі фактографічних баз даних (БД). Проаналізовано основні проблеми створення трьох найбільш значимих БД, питання формування фактографічних записів, що входять до цих ресурсів

ДЛЯ бібліотек достатньо традиційною практикою є створення фактографічної інформації. Це переліки подій, авторів, географічних та інших найменувань, які можуть бути як частиною основного тексту, методичного апарату видання, так і мати самостійну форму¹.

Фактографічній інформаційній продукції властиві такі особливості: однотипність та чітка впорядкованість елементів (записів), швидкість пошуку інформації, фрагментарність (вибірковість) її читання, достовірність відомостей, оперативність їхнього поповнення (за необхідності – коригування або

¹ Наприклад, у бібліографічний покажчик «Нацыянальная бібліятэка Беларусі, 1922–1992» (Мінськ, 1992) як доповнення включено «Хроніку дзейнасці бібліятэкі. 1922–1992», де перераховано основні події історії названого закладу з відсиланнями до джерел опублікування чи відображення в архівних документах. До монографії «Нацыянальная бібліятэка Беларусі: новае зданне – новая концепцыя развіцця» (Мінськ, 2007), виданої з нагоди 85-річчя НББ, як один із додатків включено «Хроніку строітельства», де відстежено основні етапи будівництва нового приміщення НББ, а також фрагментарно – підготовку до її переїзду та переміщення вантажів. Основні тексти збірників «Здабыткі: дакументальныя помнікі на Беларусі», «Інфармацыйныя рэсурсы Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі: праблеми фарміравання і выкарыстання» тощо супроводжуються фактографічною інформацією про авторів (прізвище, ім'я та по батькові, місце роботи, посада), що, незважаючи на лаконічність, дозволяє ідентифікувати кожного з авторського колективу. З 1980 р. у НББ почала створюватися хроніка подій «Культурнае жыццё Беларусі» (пізніша назва – «Хроніка культурнага жыцця»). Зараз вона друкується у виданні «Аператыўная інфармацыя па культуры і мастацтву». Наводяться назви, дати та короткі описи фестивалів, конференцій, виставок, концертів, прем'єр тощо.